

ПОДАТКИ

УДК 336.2

Лисяк Л.В.,
д.е.н., професор, ДДФА
Тараненко В.Є.,
к.е.н., ДДФА

ПОДАТКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто податкові інструменти державного регулювання підприємницької діяльності в умовах дії норм Податкового кодексу України та визначено напрями подальшого удосконалення податкової політики держави в аспекті активізації приватних інвестицій.

Ключові слова: державне регулювання, бюджет, податкова політика, податки, податкові інструменти, податкові важелі, інвестиції.

ВСТУП

З метою фінансового забезпечення виконання державою своїх функцій між державою та юридичними і фізичними особами — платниками податків і зборів формується система податкових правовідносин, які виникають з приводу розподілу і перерозподілу частини вартості створеного валового внутрішнього продукту (ВВП). Враховуючи, що основою господарського комплексу держави є мікроекономічний рівень, а саме рівень підприємств та інших суб'єктів господарювання, на якому найповніше проявляються усі економічні відносини, сучасна податкова політика держави має органічно поєднувати фіскальну та регуляторну складові.

Підприємство є проміжною ланкою в системі економічних інтересів, які виникають у взаємозв'язках між окремим підприємством та іншими суб'єктами господарювання, між адміністрацією підприємства і трудовим колективом, між державними органами управління і підприємством. Досвід зарубіжних країн і сучасні тенденції економічного прогресу доводять, що саме підприємництво (як економічна діяльність, спрямована на отримання прибутку) є одним з найбільш важливих чинників становлення та розвитку економіки з ринковим механізмом господарювання. Саме тому створення державою умов щодо активізації підприємницької діяльності необхідно для подолання кризи, забезпечення стабілізації та зростання економіки.

Дослідженню питань теорії та практики оподаткування в Україні, посилення позитивного впливу інструментів оподаткування на розвиток суб'єктів господарювання та їх інвестиційну діяльність присвячені праці відомих українських вчених: В. Вишневського [1], Ю. Іванова [2], В. Мельника [5], О. Молдован [6], А. Соколовської [9], Л. Шаблістої [12], Ф. Ярошенка [12] та інших. Наукові праці цих авторів розкривають різні аспекти формування й функціонування національної податкової системи. Проте на сьогодні потенційні можливості податкової політики використовуються в Україні недостатньо і водночас із прийняттям Податкового кодексу ще не в повній мірі досліджено вплив податкових інструментів на підприємницьку діяльність суб'єктів господарювання, активізацію їх інвестиційної діяльності. У цьому аспекті удосконалення податкової політики в Україні залишаються актуальними та потребують подальшого дослідження.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є узагальнення податкових інструментів державного регулювання розвитку підприємницької діяльності в умовах дії чинного Податкового кодексу України та визначення напрямів удосконалення податкової політики держави в аспекті активізації приватних інвестицій.

РЕЗУЛЬТАТИ

Прийняття Податкового кодексу України [8], яким визначено основні напрями проведення податкової реформи в країні з метою забезпечення досягнення балансу інтересів держави і платників податків та зборів, дозволило, починаючи з 2011 р., розробити прогноз доходів зведеного та державного бюджетів на кожен рік не лише на підставі основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України на 2011–2013 рр., але й з урахуванням основних напрямів проведення податкової реформи. При цьому були визначені пріоритетні завдання податкової політики на середньострокову перспективу, серед яких:

- зменшення частки податкових надходжень у ВВП внаслідок проведення податкових реформ та зменшення рівня податкового навантаження на суб'єктів господарювання (шляхом поступового зниження частки перерозподілу ВВП через дохідну частину зведеного бюджету: у 2011 р. — до 28,7%, у 2012 р. — до 26,12%, у 2013 р. — до 25,80%);
- поетапне зниження з 2011 р. ставки податку на прибуток підприємств (у 2011 р. — із 25% до 23%, у 2012 р. — до 21%, у 2013 р. — до 19%);
- впровадження принципів нарахування й відповідності доходів і видатків при оподаткуванні прибутку підприємств;

- удосконалення порядку амортизації основних фондів і нематеріальних активів з метою стимулювання відновлення основних фондів;
- скасування малоефективних загальнодержавних та місцевих податків і зборів (обов'язкових платежів), зокрема серед загальнодержавних — податку на промисел, серед місцевих — податку з реклами, ринкового збору та комунального податку;
- запровадження спеціального режиму оподаткування суб'єктів господарювання, які реалізують інвестиційні та інноваційні проекти;
- забезпечення надання податкових пільг лише за умови цільового використання вивільнених коштів;
- запровадження 0% ставки з податку на прибуток підприємств для підприємств з оборотом до 3 млн. грн., а також для підприємств літако- та суднобудування, готелів.

На сьогодні окремі пріоритетні завдання частково реалізовані. Фактично Податковий кодекс України вніс значну кількість новацій, які зменшують податкові навантаження на їх платників податків та сприяють гармонізації податкової складової у системі державних фінансів.

Водночас моніторинг сучасного стану оподаткування в Україні свідчить, що національна податкова система поки-що недостатньою мірою відповідає реальним процесам, що обумовлено насамперед загостренням основного фіскального протиріччя між необхідністю і можливістю забезпечення достатніх податкових надходжень до бюджету. Бюджетоутворюючими, тобто такими, що відіграють головну роль у формуванні доходів бюджетів в Україні, на сьогодні є: податок на додану вартість (ПДВ), акцизний податок, податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб. Частка цих податків у загальній сумі податкових надходжень Зведеного бюджету України протягом останніх двох років становила близько 85%.

Держава, здійснюючи регулювання підприємницької діяльності, може діяти у двох напрямках: створювати сприятливі умови для вже існуючих суб'єктів господарювання та спрощувати процедури реєстрації, формування статутного капіталу тощо для підприємств, які створюються.

Податкові засоби підтримки та стимулювання розвитку підприємницької діяльності виступають у різноманітних формах. У першу чергу, це надання податкових пільг у вигляді повного або часткового звільнення від сплати податків. При цьому метою державного регулювання є стимулювання оновлення основних фондів, розширення виробництва, і як наслідок — зростання доходів, збільшення оплати праці найманих працівників. Зрозуміло, що зростання таких показників, як доходи і прибуток, призведе до збільшення надходжень до бюджету від прямих податків. Поряд з цим буде збільшуватися купівельна спроможність населення, зростатиме споживання, тому збільшаться надходження і від непрямих податків.

Іншим інструментом стимулювання підприємницької діяльності є створення спеціальних режимів оподаткування з метою розвитку конкретних галузей економіки або певного сегменту бізнесу (малий, середній).

Однак на практиці підприємства стикаються тільки з обов'язком платити податки, не маючи права на податкові пільги і преференції. Податкові наслідки у таких умовах залежить від характеристики податку. Так, прямі податки впливають на такі показники фінансово-господарської діяльності підприємства, як ціна продажу продукції, дохід від реалізації продукції, собівартість продукції, операційний прибуток, чистий прибуток підприємства, швидкість оборотності оборотних коштів, на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства, формування його фінансових ресурсів та інвестиційної діяльності, конкурентоспроможність продукції і в цілому на поведінку підприємців будь-якої діяльності — операційної, інвестиційної або фінансової. Рівень цього впливу залежить від системи прямого оподаткування — самих податків, рівня їх фіскальності, методів стягнення, стабільності та досконалості системи.

Вплив непрямих податків на фінансову діяльність суб'єктів підприємництва є доволі складним. Суб'єкти господарювання виступають платниками непрямих податків при придбанні товарів, робіт, послуг. Однак реалізуючи товари, роботи, послуги, у складі виручки від реалізації вони отримують на свої рахунки певні суми цих податків, сплачених покупцями (споживачами), що нібито нейтралізує негативний вплив на вимивання оборотних коштів.

Зазначимо, що вплив непрямих податків на фінансову діяльність суб'єктів підприємництва залежить від багатьох чинників. З одного боку, він пов'язаний зі сплатою непрямих податків у процесі придбання товарно-матеріальних цінностей, оплати виконаних робіт і отриманих послуг. На цьому етапі сплата непрямих податків здійснюється за рахунок оборотних коштів суб'єктів підприємництва, тобто спостерігається тимчасова іммобілізація оборотних коштів для сплати податків. У цьому випадку мають значення умови оплати та обсяги придбання товарно-матеріальних цінностей, ставки та пільги з податків, терміни відшкодування сплачених непрямих податків суб'єктам підприємницької діяльності.

З іншого боку, такий вплив пов'язано з надходженням непрямих податків на рахунки суб'єктів підприємства в процесі реалізації товарів, робіт, послуг. Механізм оподаткування передбачає, що непрямі податки, які надходять на рахунки суб'єктів підприємництва, використовуються для відшкодування сплачених ними непрямих податків у процесі придбання товарно-матеріальних цінностей (робіт, послуг). Так до перерахування до бюджету непрямих податків можуть залишатися в розпорядженні підприємств. Тому за певних умов реалізації і оплати, обсягах реалізації товарів (робіт, послуг), термінах сплати до бюджету непрямі податки виступають додатковим джерелом оборотних коштів.

За ступенем впливу податків на показники економічної діяльності суб'єктів господарювання їх можна розділити на ті, що впливають на собівартість (так звані податки на статику), та ті, що впливають на ціноутворення (податки на динаміку) і кінцевий фінансовий результат (податок на ціль економічної діяльності).

Група податків, яку складають податок на землю, ресурсні платежі, майнові податки (відмінні від податку на землю), здійснює санітарний вплив на економіку підприємства. У разі нестачі коштів для оплати таких податків суб'єкт господарювання змушений прийняти рішення про реалізацію чи інші способи звільнення від виробничих фондів, що не приносять прибутку. Для більш ефективного забезпечення цієї функції податків на статику їх ставки повинні бути диференційовані (для різних типів податків, різних об'єктів, різних платників), і повинні періодично уточнюватися відповідно до змін економічних умов господарювання.

При цьому не варто занадто знижувати або подрібнювати ставки таких податків. Навпаки, високі ставки за зазначеними податками повинні спонукати до звільнення від неефективних виробничих фондів (особливо на державних підприємствах, де балансова вартість фондів значно нижче ринкової, і де менше ніж на приватних підприємствах прагнуть прибутку). Крім того, суб'єкти господарювання будуть намагатися раціонально використовувати ресурси, оновлювати технологію з метою зменшення витрат. При цьому занадто високі ставки податків на статику можуть мати негативний ефект: підприємству стане невигідним мати не тільки бездіяльні, але й ефективно працюючі виробничі фонди, і як наслідок — може розпочатися розпродаж фондів і гальмування економічної діяльності, в якій вони використовуються, що, в кінцевому рахунку, призведе до дефіциту товарів і зростання цін на них.

До податків, які мають безпосередній вплив на ціноутворення, відносяться податок на додану вартість, акцизний податок, митні збори. При невисоких ставках такі податки виступають ефективним регулятором виробництва: вони орієнтують підприємців збільшувати прибуток не за рахунок зростання цін, а за рахунок підвищення ефективності виробництва і збільшення обороту. Однак високі ставки зазначених податків призводять до скорочення рентабельності виробничої діяльності, що в свою чергу призводить до гальмування виробництва і переведенню коштів суб'єктів господарювання в більш рентабельні галузі (зокрема, торгівлю).

При цьому відмінність акцизного податку від податку на додану вартість проявляється у виокремленні окремих категорій товарів, що оподатковуються (на відміну від податку на додану вартість, який охоплює всі етапи від виробництва до кінцевого споживання). Високі ставки акцизного податку закладаються державою саме для створення високої ціни, щоб обмежити шкідливі викиди в атмосферу (акциз на бензин), зменшити вживання алкогольних напоїв і тютюнових виробів. У цьому випадку високі ставки виправдані.

В Україні податками на фінансовий результат можна назвати податок на прибуток та єдиний податок з юридичних осіб. У останнього об'єктом оподаткування є виручка від реалізації, яка також може вважатися фінансовим результатом. Занадто високі ставки цих податків, як зазначалось, теоретично зменшують можливості розвитку і розширення виробництва. Водночас, якщо звернутися до співвідношення оподатковуваного прибутку та надходжень податку на прибуток в Україні, то ситуація виглядає дещо іншою (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка показників надходжень податку на прибуток до державного бюджету та обсягів отриманого прибутку суб'єктами господарювання в Україні, млрд. грн. *

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Прибуток суб'єктів господарювання	73,7	89,2	110,7	183,0	193,7	144,1	211,0	278,0
Надходження до державного бюджету податку на прибуток	16,0	23,3	25,9	34,0	47,5	32,6	40,0	54,7

* Складено авторами за даними Міністерства фінансів України [10]

Як видно з табл. 1, при зростанні прибутку підприємств не відбувається відповідного зростання надходжень податку на прибуток до бюджету.

Якщо розрахувати реальну ставку податку на прибуток, то вона виявляється нижче встановленої базової. Так, в період з 2000 по 2003 рік базова ставка податку на прибуток була встановлена на рівні 30%. При цьому реальна ставка податків склала 21,3% у 2000 р., 20,8% — в 2001 р., 25,1% — у 2002 р., 28,6% — у 2003 р. Починаючи з 2004 р. базова ставка цього податку була знижена до 25% і наступні 6 років реальна ставка була нижче базової. Проте в 2005 р. реальна ставка податку перевищила базову на 1,1%, що доводить необґрунтованість податкових претензій держави. Саме в 2005 р. органи державної податкової служби констатували значні обсяги переплат, що позначилося погіршенням фінансового стану платників у майбутньому.

Податок на прибуток підприємств за обсягами податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2011 р. та січень — вересень 2012 р. становив 55 097 млн. грн. та 39 798 млн. грн. відповідно, а його частка у податкових надходженнях склала 16,46% і 15,10% відповідно [10]. А прогнозні дані щодо надходжень від сплати цього податку є такими: у 2012 р. — 53160,0 млн. грн., у 2013 р. — 61273,0 млн. грн. Коливання цього показника можна пояснити адекватною реакцією платників податку на прибуток підприємств на конструктивні зміни в його адмініструванні. Скорочення надходжень податку на прибуток за наявності прибутку у суб'єктів господарювання свідчить про виникнення заборгованості по сплаті податку на прибуток та розповсюдження схем оптимізації оподаткування, що є негативною тенденцією.

У 2011 р. податок на прибуток підприємств зараховувався до загального фонду державного бюджету. Проти 2010 р. надходження до загального фонду державного бюджету зросли більш як у 1,5 рази, або на 18775,2 млн. гривень. На надходження податку на прибуток підприємств вплинув не тільки зростання позитивного фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування, який за результатами 2011 р. (без урахування результатів діяльності малих підприємств, бюджетних установ, НАК «Нафтогаз України», ДК «Укртрансгаз», ВАТ «Укртранснафта», ЗАТ АК «Аеросвіт») становив 37,7 відсотка до 2010 р., а й запровадження авансового порядку нарахування та сплати податку. Також на стан справляння податку на прибуток вплинуло запровадження норм Податкового кодексу, зокрема зниження ставки податку, що сприяло дефінізації економіки і, як наслідок, збільшенню декларування прибутку підприємствами.

Тобто на зміни у структурі доходів Державного бюджету України у 2011 р. вплинули відміна низки мало-ефективних податків і зборів. З неподаткових до податкових надходжень були перенесені рентні платежі, збори на паливно-енергетичні ресурси. В результаті цих змін частка податкових надходжень за 2011 р. зростала порівняно із 2010 р. (без врахування у 2010 р. погашення заборгованості минулих років з відшкодування ПДВ за рахунок випуску ОВДП за спеціальним фондом держбюджету в обсязі 16,4 млрд. грн.) на 11,8% та становила 83,2% відповідно, неподаткових — знизилась на 9,7% до 15,6%.

Як відомо, податок на прибуток підприємств має найбільший потенціал податкового регулювання інвестиційної діяльності. Навіть незначне зменшення рівня податкового навантаження на суб'єктів господарювання, за інших рівних умов, сприяє значному підвищенню інвестиційної активності.

Досить ефективним засобом стимулювання розвитку підприємницької діяльності є податкові пільги. Протягом досліджуваного періоду їх розмір та вплив значно варіювався. Якщо в 2000-2002 рр. обсяг наданих податкових пільг перевищував загальний обсяг надходжень до бюджету, то починаючи з 2003 р. спостерігається поступове зменшення обсягів пільг при істотному збільшенні податкових надходжень.

При цьому стимулююча роль податкових пільг в Україні значно перебільшена. Майже 90% загального обсягу податкових пільг становлять пільги з податку на додану вартість, які фактично можуть лише збільшити конкурентоспроможність товарів через можливість зменшення ціни. Пільги, спрямовані на розширення виробництва, оновлення виробничих фондів, характерні для податку на прибуток. Проте порівняння обсягів інвестицій в основний капітал і зазначених пільг не доводить існування залежності між цими показниками.

За підсумками 2011 р. в Україні спостерігалось зростання обсягу інвестицій в основний капітал порівняно з відповідним періодом 2010 р. на 21,2%. В умовах посилення ризиків розгортання другої хвилі світової фінансової кризи, уповільнення розвитку світової економіки та нестабільності на світових фінансових ринках основними джерелами фінансування інвестицій залишаються власні кошти підприємств та кредитні ресурси банків, які становили в 2011 р. близько 80 % загального обсягу інвестицій в основний капітал. Структура інвестицій в основний капітал представлена у табл. 2. Так, в 2011 р. серед джерел фінансування інвестицій в основний капітал власні кошти підприємств становили майже 60%, або 69,2 млрд. грн., що на 43,8% більше, ніж в 2010 р. Кредитні ресурси банків та інші позики становили 17,2% загального обсягу інвестицій.

Таблиця 2. Структура джерел фінансування інвестицій в основний капітал, % *

	2010	2011	2012
Усього	100,0	100,0	100,0
у т.ч. за рахунок			
коштів державного бюджету	5,8	7,1	5,8
коштів місцевих бюджетів	3,4	3,4	3,1
власних коштів підприємств та організацій	60,8	58,6	59,7
кредитів банків та інших позик	12,3	16,3	17,1
коштів іноземних інвесторів	2,1	2,8	0,9
коштів населення на будівництво власних квартир	2,5	1,7	1,3
коштів населення на індивідуальне житлове будівництво	8,6	5,8	7,5
інших джерел фінансування	4,5	4,3	4,6

* Розраховано за даними офіційного сайту Державної служби статистики України [14]

За офіційними даними, в рамках реалізації Національного плану дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки Президента України та урядової програми активізації економіки в Міністерстві доходів і зборів України підготували зміни до Податкового кодексу. Насамперед планується переглянути розділ III Кодексу, присвяченого податку на прибуток. Пропонується переглянути та скоротити податкові пільги з податку на прибуток. З 01.01.2014 р. вільними від преференцій можуть стати підприємства, які отримують на митній території України прибуток від продажу продуктів дитячого харчування власного виробництва. На сьогодні згідно з нормами Податкового кодексу отриманий прибуток ці підприємства повинні спрямовувати на збільшення обсягів виробництва та зменшення роздрібних цін на такі товари. У списку на скасування пільг і підприємства, що видобувають і використовують газ (метан)

вугільних родовищ, готелі категорій 3-5 зірок, сфера кінематографії та мультиплікації, а також пріоритетні галузі економіки. Згідно з Податковим кодексом строки дії преференцій — до 2016-2022 рр. У Міністерстві доходів і зборів України зазначають, що надання пільг призводить до зловживань при їх використанні, вони не стають стимулом для збільшення обсягів виробництва. Тому отримуючи таку державну підтримку, суб'єкти господарювання повинні розуміти: якщо держава надає пільги, то чекає віддачі у вигляді реальних інвестицій в розвиток інфраструктури та оновлення обладнання, збереження потенціалу земельних ресурсів. Надані державою податкові пільги повинні виконувати свою головну функцію: стимулювати розвиток галузі, а не використовуватися як засіб мінімізації податкових зобов'язань [7].

Світовий досвід показує, що значний внесок у розвиток і процвітання економіки країни здійснюють малі підприємства. Саме тому кількість малих підприємств у всіх країнах з ринковою економікою постійно зростає. Якщо в Україні на 10 тис. наявного населення припадало в 2010 р. 63 малих підприємств, то в країнах Європи цей показник становить у середньому 340 підприємств.

Суть політики оподаткування для малих підприємств за кордоном полягає в поетапному скороченні податкових ставок і числа прогресивних податків. В цілому представляється тенденція до зменшення набору податків і одночасного розширення податкових пільг. Ставки податків диференціюються залежно від вкладень підприємства у виробництво, НДДКР, сферу послуг тощо. Певні види малих підприємств отримують можливість формувати неоподатковувані спеціальні фонди і резерви. Все більше використовуються механізми прискореної амортизації, а також «податкові канікули» (звільнення від податків на певний термін).

Зазначені інструменти також закріплює Податковий кодекс України в редакції від 01.01.2012 р. В якості податкової преференції вітчизняним законодавством передбачена спрощена система оподаткування малих підприємств, сільськогосподарських виробників та фізичних осіб-підприємців.

Також податковим законодавством передбачається застосування податкових інструментів, які спрямовуються на активізацію інвестиційної діяльності в окремих галузях економіки, а саме — інвестиційний податковий кредит, зокрема з метою виробництва і поширення енергозберігаючих технологій.

Окрім того, передбачається запровадження на 10 років, починаючи з 1 січня 2011 р., звільнення від оподаткування прибутку підприємств окремих сфер економіки (галузей легкої промисловості (крім підприємств, які виробляють продукцію на давальницькій сировині); надання готельних послуг; суднобудівної та літакобудівної промисловості; галузі електроенергетики від продажу електричної енергії, виробленої з відновлюваних джерел енергії).

На нашу думку, досить прогресивним кроком є впровадження інвестиційного податкового кредиту, оскільки це дає можливість суб'єктам господарювання отримати «довгострокові» кредити та збільшити власні оборотні кошти. Важливим критерієм надання такого кредиту є спрямування вивільнених від оподаткування коштів на виконання інвестиційних проектів.

Для того, щоб отримати право на застосування податкового кредиту, платнику податку на прибуток необхідно укласти з органом державної податкової служби договір про надання інвестиційно-інноваційного кредиту, в якому визначити ключові параметри інвестиційного проекту.

Одним із інструментів податкового регулювання виступає прискорена амортизація, який дає змогу вдвічі скоротити мінімальні терміни корисного використання основних фондів та зменшити таким чином базу оподаткування. На нашу думку, доцільно дозволити застосовувати прискорену амортизацію лише тим суб'єктам господарювання, які здійснюють модернізацію виробництва на новій технологічній основі.

За допомогою податкових пільг держава повинна спонукати суб'єкти господарювання здійснювати такі варіанти розвитку, які відповідають загальнодержавним інтересам. Об'єктом пільгового оподаткування повинен стати конкретний проект, що реалізує напрями, визначені державними програмами. При цьому фінансові ресурси, залишені у суб'єктів господарювання в результаті пільгового оподаткування, мають стати об'єктом державного контролю і використовуватись на цілі, передбачені даною пільгою.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна відзначити, що податки є дієвим важелем впливу на фінансово-господарські результати діяльності підприємства і доходи бюджету. Підґрунтям сучасної податкової політики повинна бути ґрунтовно розроблена теорія та методика обчислення і сплати податків і зборів, яка має включати модель позитивного впливу економічних ефектів оподаткування на результати господарювання суб'єктів національної економіки, обсяг інвестицій.

Забезпечення в Україні сталого економічного зростання вимагає регулюючих дій з боку держави для прискорення структурних реформ і підвищення конкурентоспроможності підприємств. Однак податкові інструменти самі по собі не можуть здійснити регулювання, а лише виступають допоміжним засобом поліпшення стану господарюючих суб'єктів.

Пріоритетними завданнями податкової політики є стимулювання накопичення капіталу, інвестиційної активності, інноваційної діяльності, розвитку окремих галузей економіки, розширення експорту, підвищення конкурентоспроможності національної продукції, забезпечення зайнятості тощо, що є перспективою подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вишне夫斯基 В.П. Налогообложение: теории, проблемы, решения: Монография / В.П. Вишне夫斯基, А.С. Веткин, Е.Н. Вишневская. — Донецк: ДонНТУ, ИЭП НАН Украины, 2006. — 504 с.

2. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць: Закон України від 06.09. 2012 р. №5205-VI. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Іванов Ю.Б. Регулятивний потенціал податкової системи України: [монографія] / Ю.Б. Іванов. — Харків, 2009. — 335 с.
4. Ільєнко Р.В. Податкова політика держави: виклики, завдання, перспективи / Р.В. Ільєнко // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — №4. — С. 211-216.
5. Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу: Монографія / В.М. Мельник. — К.: ПП «Видавничий дім «Компютерпрес», 2006. — 277 с.
6. Молдован О.О. Пріоритети реформування податкової політики України: як перейти від фіскалізму до стимулювання ділової активності? : аналітична доповідь / О.О. Молдован, О.В. Шевченко, О.О. Єгорова; за ред. к.е.н., с.н.с., Заслуженого економіста України Я.А. Жаліла]. — К. : НІСД, 2010. — 80 с.
7. Офіційний сайт Міністерства доходів і зборів України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/>
8. Податковий кодекс України [Текст]: Від 2 грудня 2010 р. №2756-VI. — К.: ДП «ІВЦ ДПП України», 2010. — 336 с.
9. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення: Монографія / А.М. Соколовська. — К.: Знання — Прес, 2004. — 454 с.
10. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2011 рік: відповідно до звіту Державної казначейської служби України від 16.02.2012 / Міністерство фінансів України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.minfin.gov.ua
11. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо врегулювання окремих питань оподаткування: Закон України від 02.10. 2012 р. №5412-VI. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
12. Шаблиста Л.М. Податки як засіб структурної перебудови економіки: Монографія / Л.М. Шаблиста. — К.: Інститут економіки НАН України, 2000. — 218 с.
13. Ярошенко Ф.О. Реформування податкової системи України в контексті прийняття Податкового кодексу / Ф.О. Ярошенко // Фінанси України. — 2010. — №7. — С. 3-21.
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 22 березня 2013 року